

- створити оптові ринки продовольчих товарів, розширити мережу фірмової торгівлі, а отже, зменшити кількість посередників при реалізації продукції, завдяки чому буде знижено ціни й збільшено обсяги її продажу;
- запровадити регулювання ринків зерна, цукру, олії, алкогольних напоїв;
- відновити традиційні й освоїти нові зовнішні ринку збуту, зокрема, створити за кордоном постійно діючі представництва окремих галузей, підприємств, регіонів;
- активізувати роботу щодо створення інтегрованих структур, до складу яких повинні ввійти переробні і сільськогосподарські підприємства, фірмові магазини, організації, які спеціалізуються на матеріально-технічному забезпеченні й збуті продукції.

УДК 351.84

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Меленюк В.О.

Енергодарський інститут державного та муніципального інституту ім. Р.Г. Хеноха Класичного приватного університету

Annotation

The author explores the features of public social policy, interpretation of concept of social policy, method of measuring of integral index of social feel in the article.

Анотація

У статті досліджено особливості державної соціальної політики, розглянуто поняття соціальної політики, методу вимірювання інтегрального індексу соціального самопочуття.

Ключові слова

Соціальна політика, держава, державне управління, соціальна інфраструктура, суспільство, життєвий рівень.

I. Вступ

Розбудова української державності за принципами демократії передбачає переосмислення основних напрямів соціальної політики. Одним з базових завдань державного управління повинно стати формування нової національної соціальної стратегії.

II. Постановка завдання

Мета статті – дослідити теоретичні основи державної соціальної політики в Україні.

III. Результати

Різні фундаментальні підходи, а також особливості соціальної політики української держави досліджувались та розроблялись багатьма вітчизняними вченими, серед них: В. Бідак, В. Гайдучський, Л. Гончарук, Е. Лібанова, О. Палій та В. Скуратівський, А. Сіленко, С. Сіденко та інші.

Література

1. Дейнеко Л.В. Розвиток харчової промисловості України в умовах ринкових перетворень / Л.В. Дейнеко. – К. : Знання, 1999. – 331 с.
2. Лиськов В.В. Реформування харчової промисловості України / В.В. Лиськов // Вісник аграрної науки. – 1999. – № 7. – С. 7–9.
3. Осипов П.В. Интегральный производственный потенциал пищевой промышленности / П.В. Осипов. – Одесса : Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2004. – 289 с.
4. Сичевський М.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості України / М.П. Сичевський. – К. : Науковий світ, 2004. – 374 с.

Особливу увагу вивченню механізмів активізації соціальної політики на державному рівні приділяють такі відомі вітчизняні науковці, як А. Амоша, Н. Борецька, С. Вовканич, Т. Заєць, А. Крупнік, В. Мандибура, В. Новиков, О. Новикова, У. Садова та Л. Семів, П. Шевчук. Окремі аспекти проблеми з точки зору державного управління розглядали А. Дегтяр, Д. Карамішев, В. Нікітін, Г. Одинцова та інші.

Історичний аналіз розвитку людської цивілізації показує, що індивідуальні потреби, добробут, економічна та соціальна безпека як окремої людини, особистості, так і цілих спільнот формуються не ізольовано від соціального середовища, а в певній системі поглядів, цінностей та уявлень, які реалізуються в суспільних відносинах та діяльності відповідних політичних інститутів. Одним із головних предметів вивчення та засобом реалізації процесів соціального буття є соціальна політика як суспільний феномен і вид практичної діяльності людства. Хоча розроблення (часом спонтанне) і впровадження основних принципів соціальної політики мають давню історію, утверджуватись як академічна дисципліна вона почала лише наприкінці XIX ст.

Світовий і вітчизняний досвід показує, що найбільші соціальні перетворення є успішними настільки, наскільки свідомо та відповідально в них беруть участь інститути громадянського суспільства та громадяни дер-

жави. Саме тому під час докорінних соціально-політичних змін суттєво аналізуються теоретичні, методологічні та практичні аспекти соціальної політики й соціальної держави.

Розглянемо детальніше поняття соціальної політики. А. Крупнік виділяє такі підходи до визначення соціальної політики держави:

1) базується на ототоженні соціального та суспільного, тобто соціальна політика розглядається як “суспільні дії з рішення проблем, які торкаються всього суспільства”. Мета соціальної політики – сприяти досягненню цілей суспільства;

2) соціальна політика насамперед орієнтована на соціально-трудові відносини та їх стабілізацію, регламентування відносин праці та капіталу, виключаючи екстремістські або радикальні варіанти розв’язання суперечностей;

3) ця група концепцій визначає соціальну політику як вид суспільної діяльності, яка орієнтована на потенційно соціально небезпечні верстви населення – непрацевдатних, маргіналів, декласовані елементи, щоб через систему державної допомоги та суспільної благодійності забезпечити цим верствам мінімально прийнятний рівень задоволення їхніх потреб, добробуту і таким чином захистити заможні верстви від можливої неконтрольованої люті;

4) соціальна політика – інструмент, який пом’якшує негативні наслідки індивідуальної та соціальної нерівності через систему перерозподільчих заходів. Як правило, дії в рамках такого підходу мають за мету утримати диференціацію доходів різних верств населення у безпечних межах, а засобом виступає податкова політика;

5) принципи соціальної справедливості та соціального партнерства проголошуються базовими цінностями сучасного громадянського суспільства та соціальної держави [8, с. 6–7].

Незважаючи на велику кількість визначень соціальної політики і варіантів її розуміння, малодослідженими, на нашу думку, залишилися деякі питання, зокрема, стосовно суб’єктів соціальної політики. Багато авторів обмежуються констатацією того, що держава є суб’єктом соціальної політики. Існують й інші точки зору.

У розвинених країнах світу сучасні системи соціальної політики сформувалися в основному на початку 40-х рр. ХХ ст. А документом, що регулює соціальну політику, стала Європейська соціальна хартія (1961), яка проголосила право людини на соціальний прогрес.

У різних країнах визначають це поняття по-різному, хоча значна частина цих трактувань має спільні положення. В більшості

визначень поняття соціальної політики пов’язане із заходами уряду та інших організацій, спрямованими на підвищення добробуту і задоволення потреб як найменш захищених груп і індивідів, так і населення в цілому. Необхідність соціальної політики в суспільстві зумовлюється існуванням соціальної нерівності та обмеженням обсягом ресурсів, тому однією з найважливіших функцій соціальної політики є функція перерозподілу.

Цікаве визначення соціальної політики наводиться у “Словнику соціальної роботи” Р. Баркера: “Соціальна політика – це діяльність і принцип суспільства, які формують спосіб, за допомогою якого воно втручається та регулює відносини між індивідами, групами, громадами, соціальними закладами. Ці принципи та дії є результатом звичаїв і цінностей суспільства та визначають розподіл ресурсів і рівень добробуту його людей” [1, с. 74].

Англійський дослідник наголошує на важливості індивідуального початку в соціальній політиці, крім того, розглядає її як безумовну функцію суспільства, а не держави. Але, як справедливо стверджує В. Карцев, будь-яка потреба не може бути повноцінно задоволеною без участі особистості у функціонуванні такого компонента суспільства, як людська спільнота [6, с. 53].

В американській енциклопедії соціальної роботи Е. Баумхайєр та А. Шорр визначили соціальну політику як напрям дій щодо соціальних явищ з метою управління взаємовідносинами і розподілом соціальних ресурсів. Дж. Стюарт характеризує соціальну політику (Велика Британія) як сферу державної діяльності, відповідальну за створення та надання соціального захисту, що включає соціальні послуги та виплати [14, с. 38].

Соціальна політика – це система програм, служб та заходів, спрямованих на досягнення соціальних цілей. Соціальна політика охоплює всі сфери життєдіяльності людей – виробничу, соціальну, політичну, духовну та регулює відносини між суспільством, колективом, громадою, особою в кожній із цих сфер та зонах їх взаємодії [14, с. 78].

Хоча наведені трактування є, на перший погляд, різними, більшість усе ж таки мають спільні положення, зокрема про заходи уряду в соціальній сфері, спрямовані на регулювання взаємовідносин, розподіл ресурсів, підвищення добробуту і задоволення потреб як населення в цілому, так і окремих груп та індивідів.

Як зазначає відомий український учений В. Скуратівський, соціальна політика передбачає глибинні тенденції розвитку в усіх сферах суспільного життя, що зумовлюють процес розвитку соціального буття і соціа-

льної безпеки людини та цілеспрямований вплив на них суб'єктів регулятивної діяльності. Така політика має виявляти та розв'язувати суперечності як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру в економіці, політиці, соціальних, духовних відносинах, аспектах, тенденціях розвитку та функціонування, що впливають на соціальне буття, соціальне самопочуття та безпеку людини [11, с. 98].

Оригінальні визначення соціальної політики пропонують російські дослідники. Так, П. Павленко вважає, що державна соціальна політика – це певна орієнтація держави та система заходів з оптимізації соціального розвитку суспільства, відносин між соціальними та іншими групами, створення умов для задоволення життєвих потреб їхніх представників [9, с. 86].

З точки зору політико-правового тлумачення розглядає соціальну політику інший російський учений В. Капіцин: “Соціальна політика в широкому розумінні означає керуючу дію держави, яка основана на системі правил (норм), нормативних структур, які приймають рішення та організують діяльність, що сприяє залученню в політичні процеси різних суб'єктів. Мета такого впливу – сприяти формуванню спільності інтересів широких верств населення та консолідувати суспільство, домагатись підтримки діяльності держави” [5, с. 22]. У цьому визначенні важливим є те, що автор підкреслює управлінський зміст соціальної політики держави.

В одному з перших систематизованих навчальних посібників з теорії та методик соціальної роботи наводиться визначення соціальної політики як “причинно обумовленої, ситуативної, динамічної за формою та орієнтацією діяльності з практичної організації соціальної безпеки людей, які прагнуть реалізувати свої потреби та інтереси в суспільстві” [14, с. 93–94].

Вичерпним і точним є визначення І. Григор'євої: “Соціальна політика – це діяльність держави та/або суспільства (суспільних інститутів) з узгодження інтересів різних соціальних груп та соціально-територіальних громад у сфері виробництва, розподілу та споживання, які дають змогу узгоджувати інтереси цих груп з інтересами людини та довготерміновими цілями суспільства” [4, с. 26].

А. Крупнік зазначає, що “соціальна політика – це комплекс заходів, що здійснюються державними інститутами та недержавними суб'єктами з метою виявлення, задоволення та узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад” [8, с. 9].

Інший український дослідник О. Воронін вважає, що соціальна політика – це система заходів, принципів, рішень, дій держави та

інших суспільних суб'єктів, що сформувалася в суспільстві на певному історичному етапі його розвитку і спрямована на забезпечення позитивних змін у соціальному просторі [3, с. 317]. Соціальна політика як частина загальної соціально-економічної політики має на меті досягнення соціального прогресу. Саме тому вона визначає ієрархію цілей соціального розвитку і пропонує шляхи й методи досягнення цих цілей, удосконалення форм та умов життя людей.

Отже, системний аналіз поняття соціальної політики, її структури і функцій в історичному і суспільно-політичному вимірах, зіставлення різних підходів і визначень дає змогу охарактеризувати сутність цього суспільного феномену.

Різниця підходів до визначення змісту соціальної політики відображується в різноманітності показників – індикаторів соціального розвитку суспільства, за допомогою яких оцінюється рівень досягнення мети соціальної політики. Так, у США до системи показників соціальної статистики, яка ведеться на загальнофедеральному рівні та на рівні штатів, входять показники охорони здоров'я, соціального забезпечення, освіти, зайнятості, особистих прибутків, побутових умов, вільного часу та розваг, демографічні характеристики населення [10, с. 84].

Принципова схема показників соціальної статистики ООН включає такі розділи: демографічна структура населення; соціальна структура суспільства; сім'я та побут; доходи та сімейні заощадження; рівень життя; охорона здоров'я; споживання продуктів харчування; житлові умови; освіта та культура; умови труда та зайнятість; умови життя сільського населення; соціальне забезпечення; утримання та виховання дітей, інвалідів, людей похилого віку та пенсіонерів; суспільні фонди. Отже, зміст поняття “соціальна політика” в різних випадках може істотно варіюватися.

Російський дослідник В. Колков на основі аналізу діяльності сучасних соціальних держав стверджує, що структуроутворювальними елементами соціальної політики є соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальний захист, соціальна робота [7, с. 37].

В. Капіцин до напрямів соціальної політики відносить: 1) охорону здоров'я та обов'язкове медичне страхування; 2) підтримку сім'ї, дитинства, материнства та батьківства; 3) житлову політику, комунальне, побутове обслуговування населення; 4) підтримку людей похилого віку та інвалідів; 5) соціальне обслуговування населення; 6) охорону навколишнього природного середовища; 7) федеральне та муніципальне влаштування мігрантів, особливо біженців та переселенців тощо [5, с. 26].

Інші аспекти складової соціальної політики пропонує І. Григор'єва, яка вважає, що соціальна політика спрямована на надання допомоги бідним та боротьбу з бідністю, розвиток соціального страхування, роботу з молоддю, стимулювання одержувачів допомоги до переходу до розряду економічно та соціально самостійних осіб [4, с. 27].

Таким чином, поняття "соціальна політика" охоплює велике коло питань життєдіяльності індивідів та суспільства: забезпечення виживання та підтримку життєдіяльності найбільш незахищених членів суспільства – інвалідів, літніх, самотніх, біженців, представників національних меншин тощо, так і забезпечення функціонування та розвитку суспільства в цілому. Саме тому соціальна політика сучасного суспільства має бути спрямована на збільшення рівнів свободи індивідів, розширення можливостей їхнього вибору, реалізацію потенціалу саморозвитку.

Щодо України на сучасному етапі її розвитку основними цілями соціальної політики є максимальне збереження фізичного, інтелектуального, духовно-етичного потенціалу країни; формування трудової мотивації, яка відповідає вимогам легального ринку, орієнтація на розширене відтворення "людського капіталу" країни як передумову економічного підйому, повноцінного ринку, ефективної економіки; створення інституціональних і соціально-економічних умов для реалізації громадянами, різними суспільними верствами та групами населення своїх потреб та інтересів, прояву своєї активності та розкриття особистості. Без цього неможливий розвиток громадянського суспільства, особистої свободи, реальної демократії.

Соціальна політика може включати не тільки захисні елементи щодо критичних верств і груп населення. Вона може передбачати і певну підтримку, наприклад, середнього класу, сприяння його утворенню й зростанню управлінської майстерності, що опосередковано може позитивно впливати на соціальний стан усіх інших верств населення. Прикладами саме таких підходів до здійснення соціальної політики може бути діяльність консерваторів США і Великобританії в епоху Р. Рейгана і М. Тетчер, які обмежувалися створенням "держави добробуту" лише для середніх класів.

У 1990-х рр. у Російській Федерації склалася така практика, згідно з якою державна соціальна політика підпорядкована економічним інтересам і трактувалася як доповнення до економічної політики [13, с. 253]. Суб'єктом такої соціальної політики стає не людина, а населення, предметом – соціальна інфраструктура, метою – збереження конкретної державної влади. Подібна соціальна політика спричиняє поглиблення супе-

речностей між суспільством і державою, наслідком чого є соціальна напруженість і соціальні конфлікти.

Подібні риси властиві певною мірою і соціальній політиці України. Соціальна політика держави формується з урахуванням конкретно-історичних умов країни, які впливають на характер й особливості таких аспектів соціальної політики, як:

- політика доходів населення (життєвий рівень, споживчий кошук, матеріальний добробут);
- політика у сфері праці та трудових відносин (оплата праці, охорона праці та соціальне страхування, зайнятість населення тощо);
- соціальна підтримка та захист непрацездатних і малозабезпечених верств населення (пенсійне забезпечення, соціальне обслуговування, надання соціальних гарантій тощо);
- темпи і пріоритети розвитку галузей соціальної сфери (охорони здоров'я, освіти, науки, культури, фізичної культури та спорту);
- соціоекологічна політика (створення здорових, сприятливих умов для праці, життя та відпочинку);
- політика у сфері розвитку сучасної соціальної інфраструктури (житло, транспорт, дороги, зв'язок, торговельне та побутове обслуговування);
- міграційна політика (вимушена міграція, захист прав та інтересів співвітчизників за кордоном, зовнішня трудова міграція);
- політика щодо окремих категорій населення (сімейна, молодіжна, політика щодо людей похилого віку, інвалідів тощо).

Об'єднуючи ці напрями здійснення соціальної політики, можна виділити такі три її основні функції: економічну (економічно забезпечує політичні перетворення, створює умови для реалізації практичних політичних заходів, стимулює різні види економічної діяльності); соціальну (створює соціально-економічні умови для збереження та розвитку людського капіталу, забезпечує необхідний рівень життя для всіх груп населення, доступ до медичного обслуговування, освіти, культурних цінностей) та стратегічну (створює соціально-економічні передумови для розвитку суспільства і збереження стабільності в ньому).

У нашій державі виокремлено такі основні напрями соціальної політики [18]:

- політика розподілу і перерозподілу суспільного продукту: політика формування доходів населення; політика стимулювання найманої праці; політика формування доходів власників засобів виробництва і капіталу; політика оподаткуван-

- ня доходів і майна населення; політика прямого оподаткування доходів; політика непрямого оподаткування доходів; політика оподаткування майна населення (нерухомості); політика індексації доходів населення; політика надання пільг (компенсацій і привілеїв); політика обмеження тіньових доходів;
- демографічна політика: політика охорони материнства і дитинства; політика стимулювання репродуктивного зростання населення; політика регулювання шлюбно-сімейних відносин і державної допомоги сім'ї; геронтологічна політика; міграційна політика;
 - політика зайнятості та охорони праці: політика регулювання ринку праці й забезпечення ефективної зайнятості населення; політика організації та нормування праці; політика забезпечення умов праці; політика страхування праці (на випадок безробіття, хвороби або каліцтва); політика забезпечення оптимального вирішення виробничих колективних спорів і трудових конфліктів;
 - політика соціального забезпечення і соціального страхування: пенсійна політика та забезпечення страхування пенсійних внесків; політика медичного забезпечення і медичного страхування; субсидіарна політика (політика надання адресної соціальної допомоги); політика мінімальних соціальних гарантій, стандартів і ліквідації бідності; політика забезпечення соціальної безпеки;
 - політика гармонізації соціально-економічних інтересів і забезпечення соціального діалогу: гендерна політика; молодіжна політика; житлова політика; політика розвитку соціальної сфери села; рекреаційна політика; політика захисту прав споживачів; гуманітарна політика.

Аналіз принципів, на яких ґрунтується соціально-політична діяльність більшості сучасних держав, дає можливість виділити такі: принцип соціальної справедливості, принцип соціальних гарантій, принцип соціальної компенсації, принцип соціальної солідарності, принцип індивідуальної соціальної відповідальності, принцип соціального партнерства та принцип субсидіарності (підтримки) [17, с. 107].

Як приклад, спробуємо проаналізувати останній принцип, який передбачає надання переваги громадським ініціативам над відповідною діяльністю державних органів і установ при фінансуванні заходів у сфері соціальної політики. Цей принцип сприяє законодавчому регулюванню взаємодії державних і недержавних структур у соціальній сфері і підтримку останніх. Реалізація принципу субсидіарності дає змогу не тільки

більш ефективно використовувати існуючі матеріальні ресурси, а й більш гнучко реагувати на соціальні виклики і залучати самих громадян до вирішення соціальних проблем.

Спостерігається науковий інтерес і до проблеми особливостей здійснення соціальної політики саме за умов трансформації суспільства.

Термін "трансформація" використовується на позначення процесу зміни формації. Причому під формацією (від лат. *formatio* – утворення, вид) розуміють історично визначений рівень розвитку людського суспільства, який характеризується тільки їй властивим засобом виробництва й обумовленими цим засобом соціальними і політичними відносинами, юридичними нормами й установами, ідеологією. "Транс" (лат. *trans* – крізь, через) – перша складова складних слів, яка означає рух крізь якийсь простір, перетинання його. У цьому аспекті трансформація (лат. *transformatio* – перетворення, перебудова) – це зміна стану, властивостей чогонебудь.

Саме тому постає закономірне запитання: чим же нині характеризується наше суспільство, що трансформується? Як вважають автори монографії "Соціальна політика регіону", аналіз трансформаційних процесів і їх соціальних наслідків змушує по-іншому підійти до розгляду проблем, які накопичилися в українському суспільстві за роки незалежності. Заслугує на увагу і питання про роль держави у вирішенні соціальних проблем, що дає змогу сформувати принципово нове розуміння сутності соціальної політики. Це дасть органам влади можливість створювати нові соціальні практики, які не тільки відтворюють, а й активно змінюють структурні та культурні основи суспільства [12, с. 9–11].

На думку В. Буреги, закономірним наслідком руйнування традиційних структур і механізмів соціальної інтеграції – структур влади, ідеології, моральних і правових норм, економічних стимулів і професійних вимог – є зростаюче відчуження населення [2, с. 66]. Причому, саме в умовах післярадянського розвитку суспільства і появи нової незалежної, суверенної Української держави відбувається тотальне руйнування традиційних соціально-регулятивних механізмів. Тому в період трансформації суспільства в людей виникає почуття відчуженості від сучасності, невпевненості в майбутньому, відбувається їх дезадаптація [2, с. 67]. Це, у свою чергу, призводить до маргіналізації суспільства.

У перехідному суспільстві, за даними М. Шульги, маргіналізація проходить як широкомасштабний, усеосяжний процес. Людина не здатна відразу сприйняти такі радика-

Держава та регіони

льні системні зміни й не може адаптуватися до них. А там, де у людей виникають проблеми з адаптацією до нових умов, відбувається процес маргіналізації [19, с. 9–11]. Процес адаптації до нових соціальних умов може гальмуватися ще й тому, що з боку суспільства через ідеологічно панівну еліту, через ЗМІ замість добровільного вибору і засвоєння нових цінностей відбувається їхнє нав'язування. Проте особистість тому і є особистістю, що має свої фундаментальні цінності, які не можна так просто замінити за бажанням політиків чи вождів.

Сучасне українське законодавство побудоване так, що держава практично не має важелів для активного впливу на процеси матеріального розшарування населення, зменшення диференціації доходів, яка стрімко зростає і набуває загрозливих масштабів. На цьому постійно наголошують і Президент України, і Кабінет Міністрів на розширених засіданнях й інших важливих заходах.

На процеси, що відбуваються в нашій країні, більшість населення реагує пасивною зневагою до законів і загальною недовірою до діючих інститутів влади й соціально-політичних структур. За даними опитування, проведеного фірмою “Соціс” у 2001–2002 рр., лише близько 3% опитаних відчувають щоденну турботу про них з боку держави, а 63% респондентів вважають, що держава відвернулася від них [19, с. 12–15].

Що має бути критерієм оцінювання ефективності соціальної політики? Очевидно, це

соціальне самопочуття народу, тобто стан людей (біологічний і духовний), який безпосередньо впливає на їх суспільну поведінку, на ставлення до державних інститутів влади, до трудової діяльності.

У США, наприклад, щорічно публікуються так звані індекси соціального здоров'я – 16 показників, які характеризують смертність немовлят, насильство щодо дітей, самогубство підлітків, наркоманію, безробіття, медичне страхування, допомогу на харчування, можливість одержати житло за доступними цінами тощо [13, с. 343]. У багатьох розвинених країнах постійно проводиться моніторинг громадської думки щодо задоволеності станом життя.

Українські науковці використовують для цього методику вимірювання інтегрального індексу соціального самопочуття (ІІСС), яка в повному варіанті складається із 44, а у скороченому – із 20 запитань стосовно достатності соціальних благ. Діапазон шкали соціального самопочуття ІІСС-20 – від 20 до 60 балів, де 40 балів – середнє значення шкали (умовний нуль), нижче якого розміщуються показники негативного рівня задоволення потреб. Для визначення загального рівня соціального самопочуття населення України прийнято таке групування: значення нижчі за 37 балів, характеризують низький рівень; 37–43 бали – середній; вищі за 43 бали – високий. Результати застосування цієї методики наведені у табл. 1 [16, с. 202].

Таблиця 1

Значення ІІСС-20 для дорослого населення України

Значення (бали)	Роки									
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
	33,7	34,6	34,8	35,0	34,8	35,5	37,3	36,8	38,3	

Охарактеризувати рівень задоволеності громадян України своїм життям можна і за допомогою результатів моніторингу, який проводять фахівці Інституту соціології НАН України. Його результати засвідчують, що рівень незадоволеності життям стає дедалі нижчим. Утім, по-перше, його зниження відбувається надто повільно. І по-друге, таке

відносне поліпшення не наближає оцінки населення нашої держави до самооцінок задоволеності життям, які спостерігаються в європейських країнах [15, с. 213].

Динаміка змін зазначених показників серед громадян України наведена в табл. 2 [16, с. 486].

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання “Якою мірою Ви задоволені своїм життям загалом?”, %

Відповіді	Роки							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Зовсім незадоволений	25,7	25,1	22,2	19,5	18,0	12,7	12,1	
Скоріше незадоволений	35,2	37,1	34,4	36,9	34,2	31,8	31,9	
Важко сказати задоволений чи ні	21,9	20,6	25,8	24,8	24,7	27,2	26,3	
Скоріше задоволений	15,7	15,8	15,6	17,3	21,4	25,7	27,4	
Цілком задоволений	1,4	1,3	1,9	1,3	1,1	2,7	2,2	
Не відповіли	0,0	0,0	0,2	0,2	0,6	0,0	0,1	
Середній бал	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,7	2,8	

Якщо розглядати соціальну політику України в контексті одного з можливих напрямів її подальшого розвитку – європейської інтеграції, то її адаптація до вимог ЄС

полягає у реформуванні систем страхування, охорони праці, здоров'я, пенсійного забезпечення, політики зайнятості та інших галузей соціальної політики відповідно до

стандартів ЄС і поступовому досягненні загальноєвропейського рівня соціального забезпечення і соціального захисту населення. Важливе значення в цьому контексті має подальша імплементація Україною Європейської соціальної хартії.

IV. Висновки

Сучасну соціальну політику пропонується розглядати як системну єдність двох взаємозалежних напрямів дій, які доповнюють один одного, а саме: соціального розвитку і соціального захисту. Концепцію захисної функції соціальної політики доцільно будувати на засадах досягнення соціально прийняттого життєвого рівня і врегулювання його гарантій відповідно до соціальних стандартів та нормативів.

У визначеннях сутності соціальної політики наявні суттєві розбіжності. Деякі вчені та фахівці часто оперують спорідненими поняттями і термінами, однак не завжди вкладають у них однаковий зміст, у зв'язку з чим категорія "соціальна політика" розкривається через досить варіативну систему показників, до якої включається широке коло питань щодо умов і способів життєдіяльності індивідів і суспільства. Зважаючи на це, здійснено систематизацію різних визначень соціальної політики за принципом схожості їх концептуальних положень і зроблено їх порівняльну характеристику.

Література

1. Баркер С. Словарь социальной работы: пер. с англ. / С. Баркер. – М.: Наука, 1994. – 345 с.
2. Бурева В. Социально адекватный менеджмент. В поисках новой парадигмы: монография / В. Бурева. – К.: Академия, 2001. – 272 с.
3. Воронін О.Д. Завдання і можливості соціальної політики на сучасному етапі демократичних реформ в Україні / О.Д. Воронін // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К.; Миколаїв. – 2004. – Вип. 5. – С. 316–324.
4. Григорьева И. Социальная политика и социальное реформирование в России в 1990-х годах / И. Григорьева. – СПб., 1998. – 145 с.
5. Капицын В. Социальная политика и право: сущность и взаимозависимость / В. Капицын // Российский журнал социальной работы. – 1998. – № 8. – С. 18–28.
6. Карцев В. Основні компоненти структури суспільства: структурофіксуюча складова / В. Карцев // Людина і політика. – 2001. – № 2. – С. 51–63.
7. Колков В. Социальная безопасность / В. Колков. – М.: Интерпракс, 1998. – Ч. 1. – 246 с.
8. Крупнік А.С. Соціально-захисна спрямованість державної соціальної політики в умовах трансформації українського суспільства: монографія / А.С. Крупнік. – Одеса, 2002. – 169 с.
9. Платон. Собрание сочинений: в 3 т. / Платон. – М.: Наука, 1991. – Т. 3. – 497 с.
10. Рябушкин Т. Очерки международной статистики / Т. Рябушкин, В. Симчера. – М.: Госкомстат, 1981. – 295 с.
11. Скуратівський В.А. Соціальна політика: навч. посіб. / В.А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Лібанова. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – 364 с.
12. Соціальна політика регіону: монографія / В.В. Говоруха, В.Г. Бульба, С.О. Горбунова-Рубан та ін. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2006. – 272 с.
13. Социальная энциклопедия. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2000. – 438 с.
14. Тамм А.Є. Роль Ради Європи у забезпеченні прав людини на сучасному етапі: навч. посіб. / А.Є. Тамм, В.О. Ріака. – Харків: Видавець А.І. Шуст, 2002. – 307 с.
15. Турбота про вчителя: з виступу Президента України В.А. Ющенка. Всеукраїнський педагогічний форум // Освіта. – 2005. – 25 травня – 1 червня. – № 5–7.
16. Українське суспільство 1992–2006. Соціологічний моніторинг / за ред. В. Ворони, М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006. – 578 с.
17. Церкасевиц Л.В. Современные тенденции социальной политики в странах Европейского Союза: учеб. пособ. / Л.В. Церкасевиц. – СПб., 2004. – 207 с.
18. Четверикова Л. Суть соціальної політики та аналіз її моделей в соціальних державах / Л. Четверикова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.znc.com.ua/ukr/publ/periodic/shpp/2005/1/p067.php>.
19. Шульга М. Національна і політична маргіналізація за умов системної кризи / М. Шульга // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1. – С. 5–20.